

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής για τα πάθη, τον Σταυρό και την Ανάσταση του Χριστού

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Αγίου Βλασίου Ιεροθέου

Λίγες μέρες απομένουν από πλευρᾶς ἐορτολογικῆς γιά νά φθάσουμε στήν εὐλογημένη αὐτήν περίοδο τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος στήν ὁποία θά ἐκτυλιχθοῦν μπροστά μας, μέ τίς ἱερές Ἀκολουθίες, τούς ὕμνους, τίς Λει-τουργίες καί ὅλο τό καταπληκτικό τυπικό, τά γεγονότα τῆς συλλήψεως, τοῦ Πάθους, τῆς Σταυρώσεως καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐάν ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή εἶναι ἡ καρδιά τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, νομίζω ὅτι αὐτή ἡ περίοδος τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος εἶναι ἡ καρδιά τῆς καρδιάς.

Ἡ Ἐκκλησία μας γιά νά ἀντιμετωπίσῃ τό μεγάλο πρόβλημα τῆς λήθης πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος, νά ξεχνᾷ δηλαδή γεγονότα τά ὁποῖα γίνονται στήν ζωή του, εἰσάγει τήν μνήμη καί ὑπενθυμίζει τά γεγονότα πού ἐκτυλίχθηκαν στό τέλος τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ στήν γῆ, καί μᾶς καλεῖ μέ τήν νηστεία, τήν προσευχή, τίς ἱερές ἀκολουθίες καί ὅλα τά ἄλλα τά ὁποῖα διαθέτει, νά τά ζήσουμε στήν ζωή μας.

Στήν συνέχεια θά ἀναφερθῶ στό τί γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμο-λογητής, ἓνας μέγας Πατέρας τοῦ 7ου αἰῶνος μ.Χ. γιά τόν Σταυρό καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ὥστε καί αὐτό νά ἐνταχθῇ στήν προοπτική τῆς πνευματικῆς μας προετοιμασίας γιά τό Σταυρο-αναστάσιμο Πάσχα.

1. Τό τελευταῖο Πάσχα τοῦ Χριστοῦ

Λίγο πρίν συλλάβουν τόν Χριστό, τό βράδυ τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ὁ Χριστός ἔκανε τό τελευταῖο Πάσχα, τό τελευταῖο δεῖπνο, ὅπως ἔκαναν οἱ Ἑβραῖοι κατά τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα. Τό ἔτος ἐκεῖνο οἱ Ἑβραῖοι θά ἔκαναν Πάσχα τήν Παρασκευή τό ἀπόγευμα, γι' αὐτό δέν εἰσῆλθαν στό πραι-τώριο, «ἵνα μή μιανθῶσι ἀλλ' ἵνα φάγῃσι τό Πάσχα» (Ἰω. ιη', 28). Δηλαδή, ἀφοῦ σταύ-ρωσαν τόν Χριστό τήν Παρασκευή τό πρωί, στήν συνέχεια τό ἀπό-γευμα τῆς Παρασκευῆς, ξημερώνοντας πρὸς τό Σάββατο, θά ἔκαναν τό δικό τους Πάσχα. Ὁ Χριστός, λοιπόν, τό Πάσχα τό ἔκανε τήν Μεγάλη Πέμπτη.

Μερικές ἡμέρες πρίν ἀπό αὐτό οἱ Μαθητές ρώτησαν τόν Χριστό, ποῦ θά ἤθελε νά ἐτοιμάσουν τό Πάσχα. Ἐκεῖνος ἔστειλε δύο Μαθητές στήν πόλη καί τούς εἶπε ὅτι θά συναντήσουν ἓναν ἄνθρωπο πού θά βαστάζῃ ἓνα «κεράμιον ὕδατος», δηλαδή μιὰ στάμνα μέσα στήν ὁποία θά ὑπάρχῃ νερό. Θά τόν ἀκολουθήσουν καί σέ ὅποιο σπίτι εἰσέλθῃ αὐτός, ἐκεῖ θά ποῦν στόν οἰκοδεσπότη ὅτι ὁ Διδάσκαλος θέλει νά κἀνῃ τό Πάσχα μαζί μέ τούς Μαθητές Του στό σπίτι του. Τότε ὁ οἰκοδεσπότης θά τούς δείξῃ ἓνα δωμά-τιο στόν τελευταῖο ὄροφο, θά λέγαμε ἓνα ρετιρέ, ἓνα πολύ μεγάλο δωμάτιο «μέγα ἐστρωμένον» καί ἐκεῖ θά ἐτοιμάσουν τό Πάσχα (Μάρκ. ιδ', 12-15).

Αὐτό ἔγινε τήν Μεγάλη Πέμπτη. Πῶς τό ἐρμηνεύει αὐτό ὁ ἅγιος Μάξιμος; Δίνει δύο ἐρμηνεῖες. Ἡ μία ἀναφέρεται στόν κόσμον καί ἔχει σχέση μέ τήν ἀνακαίνιση τοῦ κόσμου καί ἡ ἄλλη ἀναφέρεται στόν κάθε ἄνθρωπο. Γράφει:

«Κατά μία πρώτη ἐρμηνεία, ὑποθέτω ὅτι μέ τήν πόλη δηλώνεται ὁ αἰσθητός κόσμος καί μέ τόν ἄνθρωπο στό σύνολό του τό γένος τῶν ἀνθρώπων στό ὁποῖο ἀποστέλλονται, ὡς μαθητές τοῦ Θεοῦ καί Λόγου καί πρόδρομοί Του γιά νά ἐτοιμάσουν τήν μυστική εὐωχία του μέ τήν φύση τῶν ἀνθρώπων, οἱ δύο νόμοι, ὁ

νόμος τῆς πρώτης διαθήκης καί ὁ νόμος τῆς Καινῆς, ὁ ἕνας ἀποκαθαίροντας τήν φύση μας μέ τήν πρακτική φιλοσοφία ἀπό κάθε μολυσμό, καί ὁ ἄλλος ἀνυψώνοντας μέ τήν θεωρητική μυσταγωγία ἀπό τά σωματικά τόν νοῦ μέ τήν γνώση στά συγγενῇ του νοητά θεάματα. Ἀπόδειξη γι' αὐτό εἶναι τό γεγονός ὅτι οἱ μαθητές πού στάλθηκαν ἦταν ὁ Πέτρος καί ὁ Ἰωάννης. Γιατί ὡς γνωστόν ὁ Πέτρος εἶναι σύμβολο τῆς πράξης καί ὁ Ἰωάννης τῆς θεωρίας.

Γι' αὐτό τούς συναντᾷ πρῶτος ὅπως πρέπει αὐτός πού κρατεῖ τό κανάτι μέ τό νερό, σημαίνοντας μέ τόν ἑαυτό του ὅλους ὅσοι βαστάζουν κατά τήν πρακτική φιλοσοφία τῶν ἀρετῶν στούς ὤμους τους, ὅπως μέσα στό κανάτι, μέ τήν νέκρωση τῶν ἐπίγειων μελῶν τοῦ σώματος τήν Χάρη τοῦ Πνεύματος πού μέ τήν πίστη τούς καθαίρει ἀπό τούς μολυσμούς. Ἐπειτα ἀπό αὐτόν, δεύτερος, ὁ οἰκοδεσπότης πού παρουσιάζει τό στρωμένο ἀνώγειο, διδάσκοντας ἐπίσης μέ τόν ἑαυτό του ὅλους ὅσοι ἔχουν στρώσει μέ γνωστικά νοήματα καί δόγματα τό θεωρητικό ὕψος τῆς καθαρῆς καί μεγαλόπλαστης διάνοιάς τους, ὅμοια μέ ἀνώγειο, γιά νά ὑποδεχθοῦν θεοπρεπῶς τόν μεγάλο Λόγο. Τό σπίτι πάλι εἶναι ἡ ἀπόκτηση τῆς εὐσέβειας, πρὸς τήν ὁποία ὁ πρακτικός νοῦς πορεύεται ἐπιδιώκοντας τήν ἀρετή καί τῆς ὁποίας εὐσέβειας αὐτός εἶναι Κύριος καί τήν ἔχει ἀποκτήσει ὡς δική του κατά φύση, ὁ νοῦς πού καταλάμπεται ἀπό τό θεῖο φῶς τῆς μυστικῆς γνώσης καί γι' αὐτό μαζί μέ τόν πρακτικό ἀξιῶνεται τήν ὑπερφυῇ παρουσία καί εὐωχία τοῦ Σωτῆρα Λόγου».

Μέ τήν ἐρμηνεία αὐτή πού κάνει ὁ ἅγιος Μάξιμος παρουσιάζει ὅλη τήν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Θεός βλέποντας τόν ἄνθρωπο στήν κατάσταση τῆς πτώσεως ἔστειλε Προφῆτες καί ἔπειτα τούς Μαθητές Του στόν κόσμο, ὥστε νά διδάξη στούς ἀν-θρώ-πους μέ τούς δύο νόμους, τόν νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καί τόν νόμο τῆς Καινῆς Διαθήκης, γιά νά ἀρχίσῃ ἡ κάθαρση τῆς καρδιάς, ἡ λεγόμενη πρακτική φιλοσοφία καί ἡ θεωρητική μυσταγωγία.

Ὁ ἄνθρωπος πού βαστάζει τό «κεράμιον ὕδατος» εἶναι ἐκεῖνος πού κρατᾷ τήν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέ τήν νέκρωση τῶν μελῶν. Ἡ στάμνα εἶναι πηλός, τόν ὁποῖο βάζουν στήν φωτιά νά ψηθῇ καί ἀποκτᾷ μιά σταθερότητα καί ἐπειδὴ εἶναι σταθερός, κρατᾷ μέσα τό νερό. Ἐπομένως, εἶναι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι πού μέ τίς ἀρετές καί τόν ἀγῶνα πού κάνουν, τήν σταθερότητα στήν πνευματική τους ζωή κρατοῦν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Αὐτοί εἶναι ἐκεῖνοι πού βαστάζουν τήν στάμνα.

Στήν συνέχεια, ὅσοι καθαρίσθηκαν ἀπό τά πάθη καί προσπαθοῦν νά κρατήσουν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ μέ τόν ἀγῶνα πού κάνουν γιά νά ἀπο-κτήσουν τίς ἀρετές ὁδηγοῦνται στήν Ἐκκλησία, πού εἶναι τό ἀνώγειο τό ἐστρωμένο, ὅπου ὁ νοῦς θά ἐλλαμφθῇ ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ καί θά ἐνωθῇ μέ τόν Χριστό.

Ἡ δεύτερη ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, τήν ὁποία κάνει ὁ ἅγιος Μάξιμος,

ἀναφέρεται σέ κάθε ἄνθρωπο πού ἀγωνίζεται νά ζήσει τήν ἐν Χριστῷ ζωή, δηλαδή ἀπό τήν κάθαρση τῆς καρδιάς νά ὁδηγηθῇ στόν φωτισμό τοῦ νοῦ καί τήν θέωση. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος:

«Ἄν ὅμως θέλῃ κάποιος νά ἐφαρμόσῃ ὅσα εἰπώθηκαν καί στόν καθένα ἄνθρωπο, δέν ἀπομακρύνεται ἀπό τήν ἀλήθεια. Πόλη δηλαδή εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ καθενός, στήν ὁποία ἀποστέλλονται πάντοτε, σάν μαθητές τοῦ Θεοῦ καί Λόγου, οἱ λόγοι περὶ ἀρετῆς καί γνώσης. Αὐτός πού κρατεῖ τό κανάτι μέ τό νερό εἶναι ὁ καρτερικός τρόπος καί λογισμός πού σηκώνει στούς ὠμούς τῆς ἐγκράτειας χωρίς νά τήν πετάξῃ κάτω τήν χάρη τῆς πίστεως πού τοῦ δόθηκε στό βάπτισμα. Τό σπίτι δέ εἶναι ἡ κατάστασις καί ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀρετῶν πού οἰκοδομήθηκε, σάν ἀπό πέτρες, ἀπό πολλά σταθερά καί ἀνδρικά ἦθη καί λογισμούς. Τό ἀνώγειο εἶναι ἡ πλατιά καί εὐρύχωρη διάνοια καί ἡ ἱκανότης γιά γνώση πού ἔχει κατακοσμηθῇ ἀπό τά θεϊκά θεάματα τῶν μυστικῶν κι ἀπόρρητων δογμάτων. Ὁ οἰκοδεσπότης εἶναι ὁ νοῦς πού διαπλατύνεται μέ τό λαμπρό ὕψος, τό κάλλος καί μέγεθος τῆς γνώσης τοῦ σπιτιοῦ πού ἔφτιαξε ἡ ἀρετή• στόν οἰκοδεσπότη μαζί μέ τούς μαθητές του, δηλαδή μέ τά πρῶτα πνευματικά νοήματα περὶ φύσεως καί χρόνου ἐνδημῶντας ὁ Λόγος μεταδίδει τόν ἑαυτό Του».

Μέ τήν ἐρμηνεία αὐτή ὁ ἅγιος Μάξιμος δείχνει τήν πορεία τῆς πνευματικῆς ζωῆς κάθε Χριστιανοῦ. Ἡ πνευματικὴ ζωή εἶναι μιά πορεία ἀπό τό Βάπτισμα καί τό Χρῆσμα πρὸς τό ἀνώγειο τό ἐστρωμένον, ὅπου ὁ καθαρὸς νοῦς θά συναντήσῃ τόν Θεό. Δηλαδή, ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει ἀπό τήν κάθαρση τῆς καρδιάς, τήν πρακτικὴ φιλοσοφία, γιά νά φθάσῃ στόν φωτισμό τοῦ νοῦ, πού εἶναι ἡ προσευχή, καί ἐκεῖ ὁ νοῦς ὁ ὁποῖος εἶναι φωτισμένος θά δεχθῇ τόν Λόγο, τόν Χριστό, καί θά ζήσει τήν ἀναστάσιμη ζωή.

2. Ἡ συμμαχία μεταξύ Πιλάτου, Ἡρώδου καί Ἰουδαίων

Ὁ Ἰουδαῖοι παρακινούμενοι ἀπὸ τούς Γραμματεῖς καί τούς Φαρισαίους ζητοῦσαν νά σταυρωθῇ ὁ Χριστός. Ὁ Χριστός ὁδηγήθηκε στόν Ἡρώδη καί στόν Πιλάτο. Ἄρα ὑπάρχει μιά συνεργασία μεταξύ τῶν Ἰουδαίων, τοῦ Ἡρώδου καί τοῦ Πιλάτου καί αὐτοὶ συνετέλεσαν στήν σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής:

«Ὁ Ἡρώδης σημαίνει τό φρόνημα τῆς σάρκας. Ὁ Πιλάτος σημαίνει τήν αἴσθησι, ἐπειδὴ εἶχε τήν ἐξουσία. Ὁ Καίσαρ συμβολίζει τά αἰσθητά». Εἶναι δηλαδή ἡ σάρκα, εἶναι τά αἰσθητά πού εἶναι ὅλος ὁ κόσμος καί εἶναι ἡ αἴσθησι, ἡ ἀγάπη πρὸς τά αἰσθητά. «Οἱ Ἰουδαῖοι συμβολίζουν τούς ψυχικούς λογισμούς. Ὅταν, λοιπόν, ἡ ψυχὴ συνδεθῇ ἀπὸ ἄγνοια μέ τά αἰσθητά, τότε παραδίδει τόν λόγο στήν αἴσθησι γιά νά θανατωθῇ, ἐπικυρώνοντας σέ βάρος της, μέ τήν ὁμολογία της τήν βασιλεία τῶν

φθαρτῶν. Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι λένε δέν ἔχουμε ἄλλον βασιλιά παρά μόνον τόν Καίσαρα».

Σύμφωνα, λοιπόν, μέ τήν ἐρμηνεία αὐτή τήν ὁποία κάνει ὁ ἅγιος Μάξιμος -ὅπως φαίνεται καί σέ ἄλλα κείμενά του- δείχνει τήν ἐξέλιξη τῆς ἁμαρτίας. Πρῶτα ἔρχονται οἱ λογισμοί, οἱ ἀπλοῖ λογισμοί πού γίνονται σύνθετοι, μετά ἀρχίζει ἡ αἴσθησις, δηλαδή ἀρχί-ζουμε καί ἀγαπᾶμε κάτι καί κολλᾶμε στήν συνέχεια στά αἰσθητά. Καί ἀφοῦ θέλουμε καί ἐπιθυμοῦμε αὐτά πού εἶναι ἔξω ἀπό τόν Θεό καί παρά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε διαπράττεται ἡ ἁμαρτία. Καί ὅταν ἡ ἁμαρτία ἐπαναλαμβάνεται, τότε γίνεται πάθος. Ἡ ἁμαρτία, λοιπόν, ἀρχίζει πρῶτα ἀπό τούς λογισμούς, γίνεται ἡ ἐπιθυμία, ἔπειτα διαπράττεται ἡ ἁμαρτία καί ἡ ἁμαρτία ἐπαναλαμβαν-νό-μενη γίνεται πάθος.

Ὅποτε, ἐδῶ τί φαίνεται; Οἱ Ἰουδαῖοι συμβολίζουν τούς λογισμούς πού ἔρχονται μέσα στόν ἄνθρωπο. Εἴμαστε πνιγμένοι ἀπό τούς λογισμούς. Πόσες φορές τήν ἡμέρα καί πόσοι λογισμοί δέν ἔρχονται καί δέν μπορούμε νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό αὐτούς! Λένε πολλοί ὅτι ἦλθε μιά σκέψη μέσα τους καί δέν μπόρεσαν νά κοιμηθοῦν τό βράδυ. Αὐτοί εἶναι οἱ λογισμοί, πολλοί καί διάφοροι λογισμοί γιά διάφορα πράγματα, σάν τούς Ἰουδαίους πού θέλουν νά σταματήσουν τόν Χριστό. Ὁ Πιλάτος εἶναι ἡ αἴσθησις πού ἔχει σχέση μέ τά αἰσθητά, καί ὁ Ἡρώδης εἶναι τό φρόνημα τῆς σάρκας, ἀφοῦ διῆγε βίον σαρκικό.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ψυχή μέ τούς λογισμούς καί τήν αἴσθησις παραδίδεται στά αἰσθητά, ὑποδουλώνεται σέ αὐτά, δέν κάνει καλή χρήση, ἀλλά κάνει κατάχρησι τῶν αἰσθητῶν. Βέβαια, ὅλος ὁ κόσμος, ὅλα τά αἰσθη-τά δέν εἶναι κακά, αὐτά βοηθοῦν νά ζήσουμε στήν ζωή, ἀλλά, ὅταν ὑπο-δουλωνόμαστε στά αἰσθητά, τότε ἀπο-κτᾶμε σαρκικό φρόνημα καί ἔτσι θανατώνεται ἡ ψυχή, δηλαδή ἀποβάλλεται ἡ ζωή τοῦ Πνεύματος. Καί ἡ θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος προ-σπαθῇ σιγά-σιγά καί ἀποδεσμεύεται ἀπό τήν μεγάλη ἐξάρτησις στόν κόσμο τῶν αἰσθητῶν, ἀποδεσμεύεται καί ἀπό τούς λογισμούς καί ἀρχίζει μέσα του ἡ ἀγάπη γιά τόν Θεό καί ἀναπτύσσεται αὐτή ἡ ἐσωτερική ἐλευθερία.

Σέ ἕνα ἄλλο σημεῖο ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὁμιλώντας γι' αὐτό τό θέμα, γιά τό πῶς συνεργάσθηκε ὁ Πιλάτος μέ τούς Ἰουδαίους γιά νά θανατώσουν, νά σταυρώσουν τόν Χριστό γράφει:

«Ὁ Πιλάτος εἶναι τύπος τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἐνῶ τοῦ γραπτοῦ νόμου τύπος εἶναι τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. Αὐτός πού σχετικά μέ τήν πίστη δέν ξεπέρασε τούς δύο νόμους δέν εἶναι ἱκανός νά δεχθῇ τήν ὑπερφυσική καί ὑπέρλογη ἀλήθεια, ἀλλά ὅπωςδήποτε σταυρώνει τόν Λόγο Χριστό θεωρώντας τὸ Εὐαγγέλιο εἴτε σκάνδαλο ὡς Ἰουδαῖος εἴτε μωρία ὡς Ἕλληνας».

Γιά νά γίνη ἀντιληπτό αὐτό τό χωρίο τοῦ ἁγίου Μαξίμου θέλω νά τονίσω τήν γενικότερη θεωρία τήν ὁποία ἔχει πάνω στό θέμα αὐτό. Λέει ὅτι ὑπάρχουν τρεῖς νόμοι. Εἶναι ὁ νόμος τῆς συνειδήσεως, τόν ὁποῖο νόμο ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καί οἱ εἰδωλολάτρεις καί οἱ ἄθεοι. Μετά εἶναι ὁ δεύτερος νόμος. Ὁ Θεός πού ἔβαλε μέσα στόν ἄνθρωπο τόν πρῶτο νόμο τῆς συνειδήσεως, δίνει καί τόν δεύτερο νόμο, πού εἶναι ἀνώτερος ἀπό τόν νόμο τῆς συνειδήσεως καί εἶναι ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως, πού τόν ἔδωσε στό ὄρος Σινᾶ. Καί αὐτός δέν ἦταν τέλειος νόμος. Μετά ἔρχεται ὁ Χριστός καί δίνει τόν νόμο τοῦ Εὐαγγελίου, τόν νόμο τῆς θείας Χάριτος.

Ὁ κάθε ἄνθρωπος θά πρέπει νά περνᾷ διαδοχικά αὐτούς τούς νόμους. Ξεκινᾷ ἀπό τόν νόμο τῆς συνειδήσεως, ἀλλά αὐτό δέν εἶναι ἀρκετό, γιατί πρέπει ὁ νόμος τῆς συνειδήσεως νά ἐμπνέεται καί νά καθοδηγῆται ἢ νά φωτίζεται ἀπό τόν νόμο πού ἔδωσε ὁ Θεός στήν Παλαιά Διαθήκη. Ὅποτε, εἶναι ἕνα ἄλλο σκαλοπάτι ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μέ τόν ὁποῖο ἐπιτυγχάνεται ἡ κάθαρση τοῦ ἀνθρώπου, ἕως ὅτου δεχθῇ τόν νόμο τοῦ Εὐαγγελίου, τόν νόμο τῆς θείας Χάριτος, Αὐτόν τόν ἴδιο τόν Χριστό.

Ὅποτε, ὁ Πιλάτος εἶναι ἐκφραστής τοῦ νόμου τῆς συνειδήσεως, πού τόν εἶχε καί αὐτός ὡς εἰδωλολάτρης, ἀλλά ἦταν ἐντελῶς διεστραμμένος. Δηλαδή, προτίμησε τήν ἐξουσία του παρά νά δῇ τό δίκαιο, ὅτι δέν ἔπρεπε νά σταυρωθῇ ὁ Χριστός. Μετά εἶναι ὁ νόμος τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τόν νόμο τοῦ Μωϋσέως. Πρέπει, ὅμως, νά ὑπερβῇ κανεῖς αὐτούς τούς νόμους, νά βιώσῃ μέσα του τήν ἀλήθεια, τόν ἴδιο τόν Χριστό, ὅποτε δέν σταυρώνει τόν Χριστό. Γιατί, ὅταν κανεῖς στέκεται μόνον στόν νόμο τῆς συνειδήσεως καί μόνον στόν νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, χωρίς νά ζῇ τήν ἐν Χριστῷ ζωή, οὐσιαστικά σταυρώνει τόν Χριστό μέσα του.

3. Ἡ τρίγλωσση ἐπιγραφή τοῦ Σταυροῦ

Κατά τόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη ὁ Πιλάτος, πού ἔδωσε τήν ἐντολή νά σταυρωθῇ ὁ Χριστός, «ἔγραψε τίτλον καί ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἦν δέ γεγραμμένον· Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον τόν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐγγύς ἦν τῆς πόλεως ὁ τόπος ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς. Καί ἦν γεγραμμένον ἐβραϊστί, ἐλληνιστί, ρωμαϊστί» (Ἰω. ιθ', 19-20).

Ὁ Πιλάτος ἔδωσε ἐντολή νά γραφῇ ἕνας τίτλος στόν Σταυρό, μέ εἰρωνικό τρόπο ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων. Καί ἔγραψαν τόν τίτλο στόν Σταυρό σέ τρεῖς γλῶσσες: στά λατινικά-ρωμαϊκά, στά ἰουδαϊκά καί στά ἑλληνικά. Αὐτό, βέβαια, ἔγινε, ἐπειδή ἦταν πολύκοσμη πόλη τά Ἱεροσόλυμα καί ὅσοι παρευρίσκονταν ἐκεῖ εἴτε ἦταν Ρωμαῖοι, πού γνώριζαν τά λατινικά, εἴτε ἦταν Ἑλληνες πού γνώριζαν τά ἑλληνικά, εἴτε ἦταν Ἰουδαῖοι, καί ἔπρεπε νά ξέρουν γιατί σταυρώθηκε ὁ Χριστός.

Αὐτό προφητικά δείχνει τήν παγκοσμιότητα τοῦ Χριστοῦ. Δηλαδή, μέ τό ὅτι ἔδωσε ἐντολή ὁ Πιλάτος νά γραφῇ αὕτη ἡ ἐπιγραφή μέ τρεῖς γλῶσσες δείχνει ὅτι ὁ Χριστός θά γίνῃ παγκόσμιος βασιλεύς καί θά δοξάζεται ἀπό ὅλη τήν ἀνθρωπότητα καί ἀπό ὅλες τίς γλῶσσες.

Ὅμως, ὁ ἅγιος Μάξιμος, σύμφωνα μέ τήν ὅλη θεωρία του προχωρεῖ γιά νά δώσῃ μιᾶ ἀναγωγική ἐρμηνεία τῆς τρίγλωσσης αὐτῆς ἐπιγραφῆς. Γράφει:

«Ἡ κατηγορία τοῦ Σωτῆρα, πού εἶχαν γράψῃ στήν ἐπιγραφή, ἔδειξε καθαρά ὅτι αὐτός πού σταυρώθηκε ἦταν βασιλέας καί κύριος τῆς πρα-κτικῆς, τῆς φυσικῆς καί τῆς θεολογικῆς φιλοσοφίας. Γιατί λένε ὅτι ἡ αἰτία τῆς καταδίκης ἦταν γραμμένη ρωμαϊκά, ἑλληνικά καί ἐβραϊκά. Μέ τήν ρωμαϊκή γραφή ἐννοῶ τήν πρακτική φιλοσοφία, τήν κάθαρση τῆς καρδιάς. Τοῦτο γιατί ἡ ρωμαϊκή βασιλεία κατά τόν λόγο τοῦ Δανιήλ ὁρίστηκε νά εἶναι ἡ πιό ἀντρειωμένη ἀπό τίς βασιλεῖες τῆς γῆς. Καί βέβαια χαρακτηριστικό τῆς πρακτικῆς πιό πολύ ἀπό κάθε τί εἶναι ἡ ἀνδρεία. Μέ τήν ἑλληνική γραφή ἐννοῶ τήν φυσική θεωρία, ἐπειδή τό ἑλληνικό ἔθνος περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο ἐπιδόθηκε στήν φυσική θεωρία (φιλοσοφία). Καί μέ τήν ἐβραϊκή γλῶσσα ἐννοῶ τήν θεολογική μυστα-γωγία, ἐπειδή ὁ ἐβραϊκός λαός πανθο-μολογουμένως ἀνέκαθεν ἀνέθεσαν τούς Πατέρας στόν Θεό».

Καί ἐδῶ φαίνεται ἡ βασική διδασκαλία τοῦ ἁγίου Μαξί-μου τοῦ Ὁμολο-γητοῦ γιά τήν πρακτική φιλοσοφία (κάθαρση), τήν φυσική θεωρία (φωτισμός) καί τήν μυστική θεολογία (θεωρία-θεοπτία). Μέ τήν ἐρμηνεία αὕτη οὐσιαστικά δείχνει ὅτι ἡ τρίγλωσση ἐπιγραφή φανερώνει τίς τρεῖς κατηγορίες τῶν ἀνθρώπων πού συνδέονται μέ τόν Χριστό.

Ἡ πρώτη κατηγορία τῶν Χριστιανῶν, πού σταυρώνονται μαζί μέ τόν Χριστό, ὁμοιάζουν μέ τούς Ρωμαίους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν δύναμη, εἶχαν ἀνδρεία καί ρώμη, εἶναι αὐτοί πού ἀγωνίζονται μέ πολύ μεγάλη δύναμη, μέ ὄρεξη, μέ σθένος, στό στάδιο τῆς πρακτικῆς φιλο-σοφίας, ἐναντίον τῶν παθῶν, γιά νά καθαρισθῇ ἡ καρδιά τους ἀπό τά πάθη. Αὐτοί ὁμοιάζουν μέ τούς Ρωμαίους.

Ἡ δεύτερη κατηγορία τῶν Χριστιανῶν εἶναι ἐκεῖνοι πού ἀνεβαίνουν ψηλότερα καί ὁμοιάζουν μέ τούς Ἑλλήνες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τήν φιλοσοφία καί φιλοσοφοῦσαν. Βεβαίως, οἱ Ἑλλήνες, φιλοσοφοῦσαν φανταστικῶς, ἀλλά, πάντως, ἦταν πιά πάνω ἀπό τούς Ρωμαίους πού στέκονταν στόν στρατό καί στούς πολέμους. Στήν κατηγορία αὕτη ἀνήκουν ἐκεῖνοι πού ἀνυψώνονται πάνω ἀπό τά αἰσθητά μέ τόν φωτισμό τοῦ νοῦ, μέ τήν νοερά προσευχή.

Στήν τρίτη κατηγορία τῶν Χριστιανῶν εἶναι ἐκεῖνοι πού ὁμοιάζουν μέ τούς Ἑβραίους πού εἶχαν Προφῆτες, οἱ ὁποῖοι ἔβλεπαν τόν ἄσαρκο Λόγο στήν Παλαιά Διαθήκη, εἶχαν ἐμπειρία, ἦταν δηλαδή οἱ πραγματικοί θεο-λό-γοι, καί αὐτούς δηλώνει ἡ ἑβραϊκή γραφή πού γράφτηκε πάνω στόν Σταυρό.

Σέ ὅλες αὐτές τίς κατηγορίες ὁ Χριστός εἶναι βασιλεύς. Μέ τήν δύναμή Του οἱ Χριστιανοί καθαρίζονται ἀπό τά πάθη, μέ τήν δύναμή Του προσεύ-χονται, μέ τήν δύναμή Του θεολογοῦν, δηλαδή μέ τήν δύναμη τοῦ Χριστοῦ γίνονται τά πάντα. Ἡ Χάρη ἐνεργεῖ ἀνάλογα σέ κάθε ἄνθρωπο. Ὃταν ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται γιά νά καθαρισθῇ ἀπό τά πάθη, τότε ἡ Χάρη λέγεται καθαρτική, πού καθαρίζει. Ὃταν ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται νοερά, τότε ἡ ἴδια ἡ Χάρη λέγεται φωτιστική, πού φωτίζει. Καί ὅταν ἀνεβαίνει πνευματικά, ὅπως βλέπουμε τούς ἁγίους μας πού φθάνουν στήν θεοπτία, τότε ἡ ἴδια Χάρη λέγεται θεοπτική, πού θεώνει.

Ὅσοι ἀνήκουν στίς τρεῖς αὐτές κατηγορίες εἴτε στό δημοτικό σχολεῖο τῆς πνευμα-τικῆς ζωῆς εἴτε στήν μέση ἐκπαίδευση, εἴτε στήν ἀνώτερη ἐκπαίδευση εἶναι συσταυρω-μένοι μέ τόν Χριστό καί ὁ Χριστός εἶναι ὁ βα-σιλιάς τους. Ὅσοι δέν ἀνήκουν σέ κάποια ἀπό τίς τρεῖς αὐτές κατη-γορίες σταυρώνουν τόν Χριστό στήν ζωή τους.

4. Σταύρωση, Ταφή, Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ

Ὁ Χριστός πρῶτα σταυρώθηκε, ἔπειτα ἐνταφιάσθηκε καί στήν συνέ-χεια ἀναστήθηκε. Αὐτό πρέπει νά γίνεται καί στούς Χριστιανούς γιά νά ἀνήκουν στόν Χριστό. Πρῶτα πρέπει νά σταυρώνωνται, μετά νά ἐνταφιάζωνται πνευ-ματικά καί ἀφοῦ ἐνταφιασθοῦν, μετά γίνεται ἡ δική τους ἀνά-σταση. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής:

«Ὅλα τά φαινόμενα (τά ὁρατά), πρέπει νά σταυρωθοῦν. Καί ὅλα τά νοούμενα (νοητά), χρειάζεται νά ταφοῦν. Καί ἔπειτα μόνος ὁ λόγος αὐτοῦ-παρκτος ἀναφαίνεται, ὡσάν νά εἶναι ἐγηγερμένος ἀπό τούς νε-κρούς».

Καί στό χωρίο αὐτό φαίνεται πάλι ἡ θεωρία πού ἀνέφερα προηγουμένως γιά τήν πρακτική φιλοσοφία, τήν φυσική θεωρία καί τήν μυστική θεολογία. Ποιά εἶναι τά

ὁρατά; Εἶναι ὅλη ἡ κτίσις πού εἶναι εὐλογία Θεοῦ, εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, ἀλλά πρέπει νά κάνουμε καλή χρήση, καί διά τῆς κτίσεως νά ὁδηγούμαστε στόν Θεό. Ὅμως, ὅταν εἴμαστε ὑποδοι-λωμένοι στήν κτίσις, πρέπει νά γίνη ἡ ἀπελευθέρωσή μας ἀπό αὐτήν, τόσο ἀπό τά ὑλικά ἀγαθά, ὅσο καί ἀπό τίς ἡδονές πού ἔχουν σχέση μέ τά ὑλικά ἀγαθά. Γι' αὐτό γράφει ὅτι τά φαινόμενα, αὐτά πού φαί-νονται, πρέπει νά σταυρωθοῦν.

Στήν συνέχεια τά νοούμενα, ἐκεῖνα πού γίνονται μέσα στόν μυαλό, οἱ λογισμοί δηλαδή, πρέπει νά ἐνταφιασθοῦν. «Τά φαινόμενα πάντα δεῖται σταυροῦ καί τά νοούμενα χρήζει ταφῆς». Αὐτό σημαίνει ὅτι πρέπει νά ἀπαλλαγῇ κανεῖς ἀπό τήν πληθώρα τῶν λογισμῶν, καί, κυρίως, τῶν λογι-σμῶν πού ἔχουν σχέση μέ τά πάθη, τοὺς λεγόμενους «σύνθετους λογι-σμούς», ἀλλά μερικές φορές πρέπει νά ἀπαλλαγῇ καί ἀπό τοὺς ἀπλοῦς λογισμούς, γιατί μπορεῖ νά ὑπάρχη καί ἕνας ἀπλός λογισμός πού δέν ἀφήνει νά ἀναπτυχθῇ ἡ μονολόγιστη νοερά προσευχή, ἡ ὁποία λέγεται μονολόγιστη, γιατί γίνεται μόνον μέ ἕναν λόγο. Ἄρα, τά ὁρατά, τά φαινό-μενα, πρέπει νά σταυρωθοῦν, τά νοούμενα πρέπει νά ἐνταφιασθοῦν καί τότε ἀνασταίνεται ὁ Λόγος μέσα στήν καρδιά.

Μέσα σέ ὅλη τήν κτίσις ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἅγιος Μά-ξιμος κάνει λόγο γιά τοὺς «λόγους τῶν ὄντων». Μέσα στά πουλιά, στά δένδρα, τά φυτά, τήν κτίσις, ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Πρέπει κανεῖς νά ἔχη φωτισμένο νοῦ γιά νά βλέπη τήν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ στήν κτίσις, τοὺς «λόγους τῶν ὄντων», καί νά μή παραμένῃ στά ἐξωτερικά.

Ἐπειτα καί μέσα στόν ἄνθρωπο ἀπό τήν δημιουργία του ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Στήν συνέχεια μέ τό ἅγιο Βάπτισμα καί τό Χρῖσμα πού δεχθήκαμε εἰσῆλθε ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ στό βάθος τῆς καρδιάς καί δέν φεύγει ποτέ ἀπό ἐκεῖ, ἀλλά ἀπλῶς μέ τά πάθη τά ὁποῖα ἀποκτᾶμε στήν ζωή μας, αὐτό τό βάθος τῆς καρδιάς, ὅπου βρίσκεται ἡ Χάρη τοῦ Βαπτίσματος καί τοῦ Χρίσματος, σκεπάζεται ἀπό τά πάθη. Εἶναι ὅπως ὑπάρχει ἕνα κτίσμα παλαιό, ἕνας ναός, καί ἐγιναν διάφορες προσχώσεις καί καλύφθηκε, ὅποτε οἱ ἀρχαιολόγοι κάνουν ἀνασκαφές γιά νά βροῦν τόν ναό αὐτόν, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει στό βάθος τῆς γῆς.

Μέσα μας ἔχουμε τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Αὕτη ἡ Χάρη καλύπτεται ἀπό τά πάθη. Πρέπει νά ἀναστηθῇ αὐτός ὁ λόγος πού ὑπάρχει μέσα στήν καρδιά καί νά ἀρχίσῃ νά ἀναζωπυρώνεται αὕτη ἡ Χάρη πού ὑπάρχει ἐκεῖ.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἐρμηνεύοντας τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Διαδόχου Φωτικῆς, χρησι-μοποιεῖ ἕνα ἄλλο παράδειγμα. Ἀφοῦ καοῦν τά ξύλα ἀπό τήν φωτιά, γίνεται στάχτη, ἀλλά μέσα στήν στάχτη ὑπάρχει μιά σπίθα. Ἐμεῖς, πού θέ-λου-με νά ἀνάψουμε τήν φωτιά, ἀπομακρύνουμε τίς στάχτες, βρίσκουμε τήν

σπίθα, βάζουμε ένα προσάνναμμα, και αναζωπυρώνεται ή φωτιά. Αυτό γίνεται και με την πνευματική ζωή.

Κάθε φορά, δηλαδή, που ένας από μας αισθάνεται την αμαρτωλότητά του, κλαίει και χύνει δάκρυα μετανοίας και έξομο-λο-γήσεως, τότε ενεργοποιείται η Χάρη του Βαπτίσματος και του Χρίσματος που έχουμε λάβει στην μικρή μας ηλικία. Αυτή η μετάνοια δεν είναι ανθρωπίνης ενεργείας, αλλά η Χάρη του Θεού με την δική μας συμμετοχή ανασταίνει τον έσωτερικό κόσμο.

Έτσι, όλα τα φαινόμενα (τά όρατά), πρέπει να σταυρωθούν. Να αρχίσουμε σιγά-σιγά να απεξαρτώμαστε από τα υλικά αγαθά και από την σχέση με το περιβάλλον. Στην συνέχεια πρέπει να απαλλαγούμε από την δουλεία στους λογισμούς (νοούμενα). Όταν γίνη αυτό, σταυρώνονται τα όρατά, ένταφιάζονται τα νοούμενα (οι λογισμοί), όποτε ανασταίνεται μέσα από την καρδιά αυτή η Χάρη, που υπάρχει εκεί και έτσι ζούμε την πραγματική ανάσταση του Χριστού μέσα μας.

5. Τό Δεσποτικόν μνημείον

Μετά τον θάνατο του Χριστού στον Σταυρό Τόν αποκαθήλωσαν και Τόν τοποθέ-τησαν σε ένα μνημείο καινούργιο. Τόν τύλιξαν, όπως ήταν τότε ή συνήθεια στους Ιου-δαίους να ένταφιάζουν τούς νεκρούς, όπως έκαναν παλιότερα τά βρέφη βάζοντας λωρίδες -τά φάσκωναν, τά σπαργάνωναν, όπως έλεγαν- γύρω γύρω από τό σῶμα από κάτω από τά πόδια, μέχρι στον λαιμό. Αυτές οι λωρίδες λέγονται όθόνια, έντάφια σπάργανα. Έτσι έκαναν και τον Χριστό. Έβαλαν τά όθόνια, τά έντάφια σπάργανα, τίς λωρίδες μέχρι τον λαιμό. Και στό κεφάλι έβαλαν ένα ύφασμα, τό σουδάριο, και κάλυψαν την κεφαλή. Ήταν, λοιπόν, τά έντάφια σπάργανα σε όλο τό σῶμα και τό σουδάριο στην κεφαλή.

Οι δύο Μαθητές του Χριστού, ο Πέτρος και ο Ιωάννης, όταν πληρο-φορήθηκαν από τίς μυροφόρες γυναίκες την Ανάστασή Του, πήγαν στο μνημείο, έτρεχαν και οι δύο μαζί, αλλά έτρεχε πιο γρήγορα ο Ιωάννης ως νεώτερος, όμως, πρώτος μπήκε ο Πέτρος μέσα στο μνημείο. Δεν είδε τον Χριστό, αφού είχε αναστηθῆ, αλλά είδε τά όθόνια κείμενα. Ο Χριστός βγήκε από τά όθόνια και αυτά παρέ-μειναν άθικτα, ενώ τό σουδάριο, τό ύφασμα τό όποιο ήταν στην κεφαλή, με τό όποιο είχαν δέσει τό κεφάλι του Χριστού, δεν ήταν μαζί με τά όθόνια, αλλά, όπως λέγει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης, ήταν χωρίς τά όθόνια, «έντετυ-λιγμένον εις ένα τόπον». Δηλαδή, τό σουδάριο ήταν πιο πέρα από τά όθόνια και ήταν τυλιγμένο. Αυτό σημαίνει ότι, όταν ο Χριστός αναστήθηκε, βγήκε από μέσα από τά όθόνια, τά όποια άφησε άθικτα, και τό σουδάριο τό τύλιξε και τό άφησε σε ένα σημείο. Γράφει ο άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής:

«Μνημεῖον τοῦ Κυρίου μας εἶναι ἡ αὐτός ὁ κόσμος ἢ ἡ καρδιά κάθε πιστοῦ. Καί ὁθόνια εἶναι οἱ λόγοι τῶν αἰσθητῶν μαζί μέ τούς τρόπους τῆς ἀρετῆς. Τό δέ σουδάριο εἶναι ἡ ἀπλή καί ἀποίκιλη γνώση τῶν νοητῶν μέ τήν ἐνδεχόμενη θεολογία, διά τῶν ὁποίων γινόταν γνωστός προηγουμένως ὁ Λόγος καί πού χωρίς αὐτά ἦταν ἐντελῶς ἀκατανόητη γιά μᾶς ἡ πάνω ἀπό αὐτά κατανόησή του».

Διδάσκει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὅτι αὐτό πού συνέβη μέ τόν Χριστό, συμβαίνει καί μέ τόν ἄνθρωπο πού ζῇ μαζί μέ τόν Χριστό, πού ζῇ τήν ἐν Χριστῷ ζωή. Τά ὁθόνια εἶναι αὐτά πού μᾶς περιβάλλουν, ὅλα τά αἰσθητά, ὅλος ὁ κόσμος, καί μᾶς δένουν κατά κάποιον τρόπο, μαζί μέ τήν ἀρετή. Ὅμως, χρειάζεται καί τό σουδάριο, τό ὕφασμα στήν κεφαλή, πού εἶναι ἡ θεολογία, γιατί χωρίς αὐτήν εἶναι ἀκατανόητος ὁ λόγος. Δέν φθάνει, δηλαδή, ἀπλῶς νά μήν εἴμαστε συνδεδεμένοι μέ τόν κόσμο καί νά ἔχουμε ἀρετές, ἀλλά πρέπει νά ἔχουμε καί τό σουδάριο στήν κεφαλή, δηλαδή τήν ἐμπειρική θεολογία, τήν θεοπτία.

Αὐτό σημαίνει ὅτι γιά νά γνωρίση κανεῖς τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, θά πρέπει πρῶτα νά ὑπερβῇ τόν περιβάλλοντα κόσμο, τά αἰσθητά καί τούς λόγους τῶν αἰσθητῶν, ἀλλά θά πρέπει νά ὑπερβῇ ἀκόμη καί τήν γνώση τῶν νοητῶν, δηλαδή νά ὑπερβῇ καί τίς σκέψεις, τούς λογισμούς. Γιατί, ὅταν φθάνη κανεῖς στήν ὄραση τοῦ Θεοῦ, τότε αὐτή ἡ ὄραση γίνεται «ὑπέρ τήν αἴσθησιν καί ὑπέρ τήν νόησιν». Ὁ θεούμενος βλέπει τό Φῶς μέσα ἀπό τήν καρδιά, μεταμορφώνεται ὅλος ὁ ἄνθρωπος, ἔσωθεν γίνεται αὐτή ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ, διά τῆς καρδίας, ἀλλά καί τό σῶμα μεταμορφώνεται. Ὅμως αὐτή ἡ γνώση, αὐτή ἡ ἐμπειρία, αὐτή ἡ θέα εἶναι «ὑπέρ τήν αἴσθησιν καί ὑπέρ τήν νόησιν» χωρίς νά ἀποδε-σμεύεται ὁ νοῦς ἀπό τό σῶμα.

Διαφορετικά, ὅταν κανεῖς δέν ζῇ κατ' αὐτόν τόν τρόπο, ὅταν δέν σταυρώνεται πρῶτα, δέν ἐνταφιάζεται καί προσπαθεῖ ἀσταύρωτος νά θεολογήσῃ, τότε «θεολογεῖ» μέσα ἀπό τά πάθη καί ἀναπτύσσει τήν «θεολογία» τῶν παθῶν. Μιά θεολογία πού δέν ἔχει σχέση μέ τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ καί μέ τόν ἐνταφιασμό τοῦ Χριστοῦ, εἶναι δαιμονική θεολογία. Γράφει: «Δαιμόνων ἐστὶ θεολογία ἢ δίχα πράξεως γνῶσις». Ἡ γνώση χωρίς τήν πράξη εἶναι δαιμονική θεολογία.

Σέ ἄλλο σημεῖο πάλι γιά τό θέμα αὐτό γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος:

«Ὅποιοι ἐνταφιάζουν μέ τιμές τόν Κύριο, μέσα στήν καρδιά τους, θά δοῦν καί νά ἀνασταίνεται ὅλος δόξα, ἐνῶ θά εἶναι ἀθέατος γιά ὅσους δέν εἶναι σάν αὐτούς. Γιατί δέν εἶναι πιά δυνατόν νά πιαστῇ ἀπό τούς ἐχθρούς του, ἐπειδὴ δέν ἔχει τά ἐξωτερικά προκαλύμματα μέσῳ τῶν ὁποίων φαι-νόταν ὅτι θά πιανόταν μέ τό θέλημά Του ἀπό ὅποιους ἤθελαν κι ὅτι θά ἀνεχόταν νά πάθει γιά τήν κοινή

σωτηρία όλων».

Θά πρέπει, λέγει, νά ένταφιάζουμε έντίμως τόν Κύριο μέσα στήν καρδιά μας. «Μνημεῖον Δεσποτικόν εἶναι ἡ ἐκάστου τῶν πιστῶν καρδιά». Ἡ πνευματική καρδιά, τό κέντρο τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἕνα μνημεῖο Δεσποτικό, ἐκεῖ πρέπει νά ένταφιάσουμε τόν Χριστό, νά Τόν ἔχουμε μέσα ἐκεῖ έντίμως, δηλαδή μέ τιμές. Ἐκεῖνος πού ένταφιάζει έντίμως τόν Χριστό μέσα του, μέ τό ἅγιο Βάπτισμα, μέ τήν προσευχή, καί μάλιστα τήν προσευχή τήν ἐσωτερική, τήν νοερά, τήν καρδιακή προσευχή, ἐκεῖνος αἰσθάνεται νά κατοικῇ μέσα στήν καρδιά του ὁ Χριστός.

Ὑπάρχουν πάρα πολλά χωρία ἀπό τήν Ἀγία Γραφή, τά ὁποῖα θά μποροῦσα νά καταγράψω πού συντονίζονται μέ αὐτήν τήν ἀλήθεια. Γιά παράδειγμα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει: «Κατοικῆσαι τόν Χριστόν διά τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν» (Ἐφ. γ', 17), δηλαδή, σκοπός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τό πῶς θά κατοικῇ μέσα στήν καρδιά του διά τῆς πίστεως ὁ ἴδιος ὁ Χριστός καί πῶς θά γίνη ἡ καρδιά ναός τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Ἐάν διαβάσῃ κανεῖς τούς Φιλοκαλικούς Πατέρες καί πολλούς ἄλλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, θά δῇ αὐτό πού λέει καί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅτι τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, πού βαπτίζεται καί εἶναι μέλος τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἄς λάβουμε ὡς παράδειγμα τόν Ναό. Ὑπάρχει ὁ κεντρικός Ναός, σέ αὐτόν εἶναι τό Ἱερό Βῆμα, ἡ Ἀγία Τράπεζα, καί ἐκεῖ εἰσέρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ ὁ Ἱερεὺς γιά νά τελέσῃ τό Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Οἱ Πατέρες λένε ὅτι τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνας ναός τοῦ Θεοῦ. Ὁ τροῦλλος εἶναι ἡ κεφαλή, καί οἱ θύρες εἶναι οἱ αἰσθήσεις. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, πού μέ τήν πτώση εἶναι δεμένος καί κολλημένος μέ τήν κτίση, ὅταν ξεκολλάῃ ἀπό τήν ὑποδούλωση στά αἰσθητά, ὅπως τό γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος στήν «Μυσταγωγία» του, εἰσέρχεται μέσα στόν ναό καί ἔπειτα εἰσέρχεται στήν καρδιά. Ἡ καρδιά εἶναι τό θυσιαστήριον, τό Ἱερό Βῆμα, ἡ Ἀγία Τράπεζα. Ἐκεῖ στό βάθος καί τό κέντρο τῆς καρδιάς εἰσέρχεται ὁ νοῦς, καί ἐκεῖ γίνεται μιά θεία λειτουργία.

Αὕτη εἶναι ἡ ἐσωτερική λειτουργία. Εἶναι αὐτό πού γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» (Ἐφ. ε', 19). Εἶναι ἡ ἐσωτερική θεία λειτουργία πού γίνεται στό βάθος τῆς καρδιάς. Εἶναι οἱ ὕμνοι καί οἱ ψαλμοί πού γίνονται μέσα στήν καρδιά. «Ἄδοντες καὶ ψάλλοντες τῷ Κυρίῳ». Γίνεται ἡ ἐξωτερική λειτουργία στόν Ναό, ἀλλά πρέπει νά γίνεται καί ἐσωτερικά ἡ λειτουργία αὕτη. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὅλος ὁ ἄνθρωπος εἶναι ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἡ καρδιά γίνεται τό Ἱερό Θυσιαστήριον. Τό λέει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος: «Κύριον δέ τόν Θεόν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν» (Α' Πέτρ. γ', 15).

Μέσα στην καρδιά, λοιπόν, είναι τό Ἱερό Βῆμα, μέσα στό ὁποῖο γίνεται -γι' αὐτούς πού ζοῦν ἐν Χριστῷ- ἀδιάλειπτη θεία Λειτουργία. Ἐκεῖ εἶναι ἕνα ἐκκλησάκι ὀλόλαμπρο καί μερικοί ἀξιώθηκαν νά τό δοῦν αὐτό τό ἐκκλησάκι μέσα στό βάθος τῆς καρδιάς τους. Αὐτό εἶναι τό Δεσποτικό Μνημεῖο πού ἔχει τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί ἀπό ἐκεῖ ἀνασταίνεται ὁ Χριστός. Ἔτσι λειτουργεῖ κανεῖς ἐσωτερικά μέ τήν νοερά καρδιακή προσευχή καί ζῇ τόν Σταυρό, τήν Ταφή καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

6. Πάσχα, ἡ διάβαση τοῦ Λόγου στόν νοῦ

Ἡ λέξη Πάσχα εἶναι ἐβραϊκή καί σημαίνει διάβαση, πέρασμα. Δηλα-δή, οἱ Ἑβραῖοι ἦταν στήν Αἴγυπτο, ὁ Μωϋσῆς τούς ὁδήγησε καί τούς πέρα-σε μέσα ἀπό τήν Ἑρυθρά Θάλασσα μέ θαῦμα. Αὐτό τό πέρασμα ἀπό τήν Ἑρυθρά θάλασσα -ὅταν ἔφυγαν ἀπό τήν γῆ τῆς Αἰγύπτου καί πέρασαν στήν γῆ τῆς ἐρήμου γιά νά πορευθοῦν στήν γῆ τῆς Ἐπαγγελίας- αὕτη ἡ διάβαση λέγεται Πάσχα.

Καί ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί ἔχουμε τό δικό μας Πάσχα, γι' αὐτό καί ψάλλουμε: «Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί, Πάσχα Κυρίου Πάσχα, ἐκ γάρ θανάτου πρὸς ζωὴν καί ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν Χριστός ὁ Θεός ἡμᾶς διεβίβασεν». Ἐμεῖς ἐορτάζουμε τήν διάβαση ἀπό τόν θάνατο στήν ζωή, ἀπό τήν γῆ στόν οὐρανό. Ἄλλο εἶναι τό Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, ἄλλο εἶναι τό Πάσχα τῶν Χριστιανῶν. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής: «Πάσχα ἀληθῶς ἐστίν ἡ πρὸς τόν ἀνθρώπινον νοῦν τοῦ Λόγου διάβασις».

Ἀληθινό Πάσχα εἶναι ἡ διάβαση τοῦ Λόγου, τοῦ ἀναστημένου Χρι-στοῦ, στόν ἀνθρώπινο νοῦ. Ὅταν, δηλαδή, ὁ Χριστός εἰσέλθῃ μέσα στόν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου φωτίζεται, τότε αὐτό λέγεται Πάσχα.

Ὅταν ὁμιλῇ ὁ ἅγιος Μάξιμος γιά τόν νοῦ, δέν ἐννοεῖ τήν λογική, γιατί ἄλλο εἶναι ἡ λογική καί ἄλλο ὁ νοῦς. Πολλές φορές συναντᾶμε κάποιον στόν δρόμο καί τόν χαιρετᾶμε, χωρίς νά τόν προσέξουμε. Τόν βλέπουμε ἐξωτερικά, ἀλλά ὁ νοῦς μας ἦταν ἄλλοῦ. Ἀκόμη, κάνουμε κάποια ἐργασία καί θυμόμαστε ἕναν ἀγαπητό μας ἄνθρωπο πού ὑποφέρει. Τότε κάνουμε τήν ἐργασία, ἀλλά ὁ νοῦς μας εἶναι ἄλλοῦ. Ἔτσι καταλαβαίνουμε τήν διάκριση μεταξύ νοῦ καί λογικῆς. Ὅποτε, οἱ Πατέρες μας πού ἔχουν ζήσει αὐτήν τήν ἐμπειρία λένε ὅτι μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος μέ τήν λογική του νά εἶναι μέσα στόν κόσμο, νά περπατᾷ στόν δρόμο, ἀλλά μέ τόν νοῦ του νά προσεύχεται. Γίνεται αὐτός ὁ διαχωρισμός μεταξύ νοῦ καί λογικῆς.

Έτσι, όταν ο Χριστός εισέλθη μέσα στον νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί ὁ νοῦς φωτίζεται καί προσεύχεται καί εἶναι ἀναστημένος, τότε αὐτό λέγεται καί εἶναι Πάσχα.

Συμπέρασμα

Ύστερα ἀπό τά λίγα αὐτά ἐρμηνευτικά σχόλια, φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής δίνει μιά μυστική καί οὐσιαστική ἐρμη-νεία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, γιά τό τί εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ ζωή.

Τά γεγονότα, ἐπομένως, πού θά ἐορτάσουμε ἀπό τήν Κυριακή τῶν Βαΐων, δέν εἶναι ἐξωτερικά καί τυπικά γεγονότα, οὔτε συναισθηματικά, ἀλλά εἶναι θεολογικά καί σωτηριολογικά. Εἶναι μέθεξη τοῦ μυστηρίου τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Μέθεξη τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἡ ὑπέρβαση τῆς ἡδονῆς καί τῆς ὀδύνης, εἶναι ἡ μεταμόρφωση τῶν παθῶν. Ὅλες αὐτές οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς πρέπει νά δοθοῦν στον Θεό. Καί μέθεξη τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀναστάσεως εἶναι ἡ ὑπέρβαση τῆς λήθης καί τῆς ἄγνοιας.

Σέ ὅλη τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ φαίνεται ὅτι ἡ ἡδονή καί ἡ ὀδύνη εἶναι δύο μεγάλα θηρία. Ἡ κάθε ἡδονή φέρει ὀδύνη, κάθε εὐχαρίστηση ἔχει καί ὀδύνη. Καί ὅταν προσπαθοῦμε νά ὑπερ-βοῦμε τήν ὀδύνη μέ νέα ἡδονή, τότε δημιουργεῖται νέα ὀδύνη. Τό βλέπου-με σέ αὐτούς πού παίρνουν ναρκωτικά. Ἐπειδή περνοῦν πολλές δυσκολίες, παίρνουν τό ναρκωτικό καί ζοῦν τόν ἰδεατό προσωρινό «παράδεισο». Ὅταν, ὅμως, τελειώνη ἡ δράση τοῦ ναρκωτικοῦ, ἐπανερχονται πάλι στά τραγικά γεγονότα τῆς ζωῆς τους καί θέλουν νά λάβουν μεγαλύτερη δόση ναρκωτικοῦ. Ἐτσι γίνεται ἕνας φαῦλος κύκλος μεταξύ ἡδονῆς καί ὀδύνης.

Ἐπίσης, ἄλλα δύο μεγάλα θηρία εἶναι ἡ λήθη καί ἡ ἄγνοια τοῦ Θεοῦ, τό νά μήν ἔχουμε μνήμη τοῦ Θεοῦ καί νά μήν γνωρίζουμε τόν Θεό. Ὄποτε, ἀπό τήν ὑπέρβαση τῆς λήθης καί τῆς ἄγνοιας, πού σημαίνει μνήμη τοῦ Θεοῦ καί γνώση τοῦ Θεοῦ, ἀρχίζει ἡ βίωση τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτό σημαίνει ὅτι σταυρωνόμαστε ἐν Χριστῷ μέσα μας, ὄχι μόνον τήν Μεγάλη Ἑβδομάδα, ἀλλά καθ' ὅλη τήν διάρκεια τῆς ζωῆς μας καί συνανασται-νόμαστε μέ τόν Χριστό. Ἄν δέν συσταυρωθῇ κανεῖς μέσα στήν καρδιά του καί δέν συναναστηθῇ μέ τόν Χριστό, τότε στήν πραγματικότητα σταυρώνει τόν Χριστό. Ὁ ἅγιος Μάξιμος σέ ὅλη τήν θεολογία του παρουσιάζει αὐτό τό δίλημμα: Ἡ θά συσταυρωθοῦμε μαζί μέ τόν Χριστό ἢ θά σταυρώσουμε τόν Χριστό. Ἄλλη τρίτη ὁδός δέν ὑπάρχει.

Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα καί τό Πάσχα δέν εἶναι ἀπλῶς ἐξωτε-ρικά ἔθιμα καί

παραδόσεις, αλλά παραπέμπουν στην έσωτερική ζωή, είναι συ-σταύρω-ση και συνανά-σταση μέ τόν Χριστό. Ἡ βίωση τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ γίνε-ται στόν βαθμό τῆς βιώσεως τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καί αὐτό γίνε-ται μέ τήν μέθεξη τῆς καθαρτικῆς, φωτιστικῆς καί θεοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἥτοι τήν πρακτική φιλοσοφία, τήν φυσική θεωρία καί τήν μυστική θεολογία, δηλαδή τήν κάθαρση, τόν φωτισμό καί τήν θέωση, γενικά τήν πράξη καί τήν θεωρία. Αὐτό εἶναι τό μυστικό σταυροαναστάσιμο Πάσχα.

